Հ Խ Ս Հ ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏ
ԱՆԱՍՆԱՊԱՀԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՐԱՀԱՆԳ

ԽՈՇՈՐ ՅԵՂՔԵՐԱՎՈՐ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐԻ ՔՈՒԳԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՈՒ ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

636
Հ-25

ԴՇՈՒՂՀՐՄԱՏ—ԵՐԵՎԱՆ 1927

636
Ж-25
09 SEP 2013
21.317

ИНСТРУКЦИЯ

Об организации и проведении случной компании крупного рогатого скота

Армсельхозгиз, 1937, Ереван

30 JUL 2010

Զուգավորման կամպանիան անասնապահության մեջ նույն նշանակությունն ունի, ինչ վոր գարնանացանի կամպանիան՝ հացահատիկային տնտեսության մեջ։ Զուգավորման գործի ճիշտ կազմակերպումից և լավ ու հաջող անցկացումից է կախված սոցիալիստական անասնապահության զարգացումը և լավացումը։

Այնինչ զուգավորման աշխատանքների կազմակերպմանը մինչև այժմ պատշաճ ուշադրություն չի դարձվում։ Զուգավորումն «ինքնահոսով» է անցնում։ Անասունների խնամքի գործում դիմազրկություն է տիրում։ Մայրերի խնամքն ու կերակրումը, ինչպես նաև արտադրողների ոգտագործումը չափազանց վատ է կազմակերպված։ Հետևանքն այն է, վոր մեծ քանակությամբ ստերջ կովեր են մնում։

Այսպես, որինակ՝ 1936 թ. կովերի զուգավորման պլանը շրջանի մասշտաբով կատարվեց՝ Ալլահվերդում 68,9%-ով, Դիլիջանում՝ 76,6%-ով, Ղափանում 75,1%-ով, Միկոյանում 62,3%-ով, Ստեփանավանում՝ 75,2%-ով, Շամշադինում՝ 59,2%-ով, և այլն։

Այսպիսի դրությունն այլևս անհանդուրժելի է։ Ցուրաքանչյուր կոլտնտեսության, կոլտնտեսականի և մենատնտեսի հիմնական խնդիրն է՝ լուծարքի յենթարկել ստերջությունը և ցուլով ծածկել զուգավորման յենթակա բոլոր անասուններին։

13. Զուգավորման գործի և ցուլերի ոպտագործման պլանները կազմելիս հաշվի պիտի առնել կոլտնտեսականների և մենատնտեսների կովերի զուգավորման հնարավորությունները ինչպես գյուղերում, այնպես և ամայի արոտավայրերում, այն հաշվով, որ բոլոր նախիրները լրիվ ապահովվեն արտադրողներով։

14. Զուգավորման պլանները պետք է քննության առնվեն անասնապահական բրիգադի արտադրական խորհրդակցությունում և գյուղխորհրդի անասնապահական սեկցիաներում։ Հաստատումից հետո այդ պլանները պետք է հասցվեն յուրաքանչյուր տավարապահ կով կթողին՝ նրան ամրացրած կովերի համար, յուրաքանչյուր տավարապահին, արոտային շրջանում՝ յուրաքանչյուր նախրապահին, իսկ կոլտնտեսականների և մենատնտեսների հոտի համար՝ յուրաքանչյուր անասնատիրոջը։

15. Զուգավորման ճիշտ կազմակերպման և ամբողջ ֆերմայի անասունների զուգավորման պլանի կատարման պատասխանատվությունը դրվում է ֆերմայի վարիչի վրա, կոլտնտեսականների նախրի համար՝ կոլտնտեսության նախագահի վրա, իսկ ամբողջ կոլտնտեսության, կոլտնտեսականների և մենատնտեսների համար՝ գյուղխորհրդի նախագահի վրա։

16. Զուգակայանում ծածկված յուրաքանչյուր կովի համար պետք է զուգավորման վկայական տալ, ուր պետք է ցույց տրված լինի ծածկելու որը, ցուլի անունը, նրա ցեղը և ցուլատիրոջ անունը։

17 Զուգավորման ցանկություն ունեցող կովերի հայտաբերման և ժամանակին նրանց ծածկելու գործում կոլտնտեսական տավարապահների, ցուլապահների և կթողանասնապահների շահագրգռվածությունը բարձրացնելու նպատակով կրկին անգամ մասայականացնել զուգավորման համար տրվող վարձատրությունն աշխորերով։

2. ԱՐՏԱԳՐՈՂՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Նախրի վորակական կազմը լավացնելու նպատակով, կոլտնտեսային ապրանքային ֆերմաները պետք է բոլոր միջոցները ձեռք առնեն, վորպեսզի նախրում տյնպիսի ցուլ ունենան, վոր նրա սերունդն իր կաթնային և մսային հատկություններով մայրերից ավելի բարձր լինի։

2. Զուգավորման համար ընտրած ցուլերը պետք է պատկանեն պլանային ցեղին։ Պլանային ցեղին պատկանող ցուլերի պակասի դեպքում միայն թույլատրվում է ուրիշ ցեղի, նույնպես և բարձր արտադրողականություն ունեցող ծնողներից սերված տեղական ցեղի ցուլերի ոգտագործումը։

3. Զուգավորելու համար թույլատրված բոլոր ցուլերի ծագումը պետք է հայտնի լինի (հոր և մոր կենդանի քաշը, մորատատի և հորատատի կիթը և կաթի յուղալի լինելու տոկոսը)։

4. Ցուլի ծագման մասին չեղած տվյալների բացակայության դեպքում պետք է բոլոր միջոցները ձեռք առնել հայտաբերելու այդ տվյալները։ Այդ նպատակի համար՝ այն ֆերմաներում, ուր անասունների մթերատվության հաշվառումը կազմակերպված չի յեղել, պետք է այդ դեպքում ցուլի հորատատի կամ մորատատի կաթնատվության կարճատև (10—15 որյա) ստուգում անցկացնել և հրահանգի վերջում ավելացրած տախտակի (տես հավելում №2) ոգնությամբ վորոշել ստուգման յենթակա անասունի մոտավոր կիթը։

5. Զուգավորելու թույլատրած ցուլերն անհրաժեշտ է բաժանել 3 խմբի.

ա) ցուլեր, վորոնք գրանցվել են Պետական տոհմային գրքում (ՊՏԳ).

բ) ցուլեր վորոնք գրանցվել են Շրջանային տոհմային գրքում (ՇՏԳ).

գ) ժամանակավորապես զուգավորելու թույլատրած վոչ պլանային ցեղին պատկանող տեղական և գոնապան խառնարյուն (մետիս) ցուլեր։

6. Ժամանակավորապես զուգավորելու համար թույլատրած ցուլերը, վորքան կարելի յե, շուտ պետք է փոխարինվեն։

7. Ցուլերը խմբերի բաժանելուն զուգընթաց, ըստ իրենց արտադրողականության պետք է խմբերի բաշխել նաև զուգավորման յենթակա բոլոր կովերին, վորպեսզի իրենց արտադրողականությամբ լավագույն կովերն ամրացվեն ծագումով լավագույն արտադրողներին։

3. ՑՈՒԼԵՐԻ ԿԵՐԱԿՐՈՒՄԸ

1. Ցուլին պետք է այնպես կերակրել, վոր նա միշտ միջին գիրություն ունենա. չպետք է այնպես անել, վոր նա լղարի կամ ճարպակալի։

2. Զուգավորման շրջանում արտադրողներին պետք է ավելի առատ կերակրել։ Թույլ աշխատանքի շրջանում կերակրումը պետք է չափավոր լինի։

3. Արտադրողների որական կերաբաժինները պետք է կազմել հետևյալ նորմաներով.

Ցուլերի կենդանի քաշը (կիլոգրամներով)	Վոչ զուգավորման շրջանում		Զուգավորման շրջանում			
			Թույլ բեռնվածություն ունենալու դեպքում		Միջին բեռնվածություն ունենալու դեպքում	
	Խոտաբույսերի դիմաց	Սպիտակուց գրամներով	Խոտաբույսերի դիմաց	Սպիտակուց գրամներով	Խոտաբույսերի դիմաց	Սպիտակուց գրամներով
300	4,3	290	5,3	390	6,3	490
350	4,7	310	5,7	410	6,7	510
400	5,0	330	6,0	430	7,0	530
450	5,3	340	6,3	440	7,3	540
500	5,6	360	6,6	460	7,6	560
550	5,9	380	6,9	480	7,9	580
600	6,1	390	7,1	490	8,1	590
650	6,4	410	7,4	510	8,4	610
700	6,6	420	7,6	520	8,6	620
750	6,6	440	7,9	540	8,9	640
800	7,1	450	8,1	550	9,1	650

Ծանոթություն.— ա. Աճող, յերիտասարդ, ինչպես նաև հյուծված ցուլերի համար վերոհիշյալ նորմաներին պետք

է ավելացնել մեկ կիլոգրամ կերի միավոր և 100 գրամ սպիտակուց.

բ. Շարունակ պետք է հետևել, վոր ցուլը վոչ լղարի և վոչ էլ ճարպակալի։

Որինակելի կերաբաժիններ՝ զուգավորման և վոչ զուգավորման շրջանների համար (կիլոգրամներով)։

Ցուլի կենդանի քաշը (կիլոգրամներով)	Զուգավորման շրջանում						Զուգավորման շրջանում միջին բեռնվածություն ունենալիս					
	Տրվում է յուրաքանչյուր որ						Տրվում է յուրաքանչյուր որ					
	Կերի միավոր	Սպիտակուց գրամներով	Մարգագետնային խոտ	Կոմբոմիր	Արմատաբույս	Կանաչ	Կերի միավոր	Սպիտակուց գրամներով	Մարգագետնային խոտ	Կոմբոմիր	Արմատաբույս	Կանաչ
300	4,3	0.29	6,0	1,5	—	2,0	6.3	0,49	6.0	3.0	0,3	2,0
400	5.0	0,33	7,0	1,6	—	2,5	7.0	0,53	7,0	3,2	0,4	2,5
500	5.6	0,36	8,0	1,7	—	3,0	7,6	0,56	7,5	3,4	0,3	3,5
600	6,1	0.39	9.0	1,7	—	3.5	8,1	0,59	8,0	3,6	0,3	4,0
700	6,6	0,42	9.5	1.9	1	3,5	8,6	0,62	8,5	3,8	0,4	4,0
800	7,1	0,45	10.0	2,0	2	4.0	9,1	0,65	9,0	4,0	0,4	4,5

Ցուլերի համար կերաբաժիններ կազմելու որինակներ։ Որինակ 1-ին.—ունենք 430 կիլոգրամ կենդանի քաշ ունեցող ցուլ և պահանջվում է զուգավորման շրջանի համար կերաբաժին կազմել։

Վերևում տրված տախտակից յերևում է, վոր նրան որական պիտի տալ 7 կերի միավոր և 0,53 կգ սպիտակուց։

Կերի բաժինը կազմում ենք անտեսության մեջ յեղած կերերից.

7,0 կգ մարգագետ. խոտ	—3,2	կերի միավոր	և 0,29	կգ մարսվող	սպիտակուց
3,2 » վարսակ	—3,2	»	» 0,24	»	»
0,4 » թեփ	—0,3	»	» 0,04	»	»
2,5 » արմատապտուղ	—0,3	»	» 0,023	»	»
Ընդամենը	—7,00	»	» 0,59	»	»

Որինակ 2-րդ.— Ունենք 600 կգ կենդանի քաշ ունեցող ցուլ, վորի համար վոչ զուգավորման շրջանի կերա-

բաժին պետք է կազմել։ Մեկ որվա համար պահանջվում է 6,1 կգ կերի միավոր և 0,39 կգ սպիտակուց։

Կերաբաժինը կազմում ենք տնտեսության մեջ եղած կերերից։

9,0 կգ մարգագետ. միջին վորակի խոտ	3,8 կերի միավոր	և	0,27 կգ մարսվող սպիտակուց	
1,7 » վարսակ	1,7 »	»	0,13 »	»
3,5 » սիլոս	0,6 »	»	0,03 »	»
Ընդամենը	6,1 »	»	0,43 »	»

4. Լավորակ խոտը և վարսակը ցուլի համար լավագույն կեր են։

5. Ուժեղ կերերից, բացի վարսակից, ցուլերին կարելի է տալ գարի, սիսեռ, թեփ (քիչ քանակությամբ՝ 0,5—1 կգ) յեգիպտացորեն։ Վարսակը, գարին և յեգիպտացորենն ավելի լավ է մանրացված դրությամբ տալ, իսկ սիսեռը՝ այլուր վիճակում։

6. Մեծ քանակությամբ սիլոս և ժոմ տալը չի թույլատրվում։

7. Քիչ քանակությամբ արմատապտուղներ, մանավանդ գազար տալը ցուլերի համար շատ ոգտակար է։

8. Բոլոր կերը պետք է լավ վորակի լինի։ Ցուլերին փչացած կեր տալ չի կարելի։

9. Ցերիտասարդ ցուլերի կերաբաժնին ամեն որ հանքային աղեր (սեղանի աղ, կավիճ, վոսկրի այլուր) պետք է ավելացնել։ Սեղանի աղ և կավիճ (այլուր դարձրած) որական պետք է տալ 10 գրամ, իսկ վոսկրի այլուր՝ յուրաքանչյուր 100 կգ կեղանի քաշին 5—6 գրամ։

Հասակավոր ցուլերին սեղանի աղը մեծ կտորներով պետք է տալ, այն դնելով նրա առաջը, վոր լիզի՝ վորքան և յերբ ինքը ցանկանա։

10. Ցուլերին պետք է կերակրել, համաձայն խիստ կերպով սահմանված ներքին կարգ ու կանոնի, որվա նույն ժամերին։ Կոպիտ կերը (խոտ և դարման) ցուլերին որական 3 անգամ պետք է տալ—առավոտյան՝ խտացրած և հյութալի կերն ուտելուց և ջրելուց հետո, կեսորին՝ զբոսանքից ու ֆիզիկական աշխատանքից հետո և յերեկոյան՝ նույնպես ուժեղ և հյութալի կերերն ուտելուց հետո։

Ուժեղ և հյութալի կերերն որական 2 անգամ պետք է տալ՝ առավոտյան և յերեկոյան։

11. Ցուլերին պետք է ջրել ձմեռն որական 2 անգամ, ամառը՝ 3—4 անգամ։ Խմելու ջուրը պետք է լավորակ, թարմ և վոչ սառը լինի (8—10°Ց)։

12. Պաղ՝ սառցային ջրով ցուլերին չի կարելի ջրել, ինչպես և չի կարելի ջրելու համար ձմեռը գետը կամ առվակը տանել։

13. Ցուլերին պետք է ջրել կոպիտ կերերը տալուց առաջ. աշխատանքից անմիջապես հետո ջրելն արգելվում է։

14. Ձմեռը ջրելու համար յուրաքանչյուր ցուլին առանձին դույլ պետք է ունենալ։ Մի դույլից մի քանի ցուլ ջրելով կարելի է վարակիչ հիվանդություններ փոխանցել։

15. Մաուրները, ջրելու դույլերը և մյուս իրերը միշտ պետք է մաքուր դրությամբ պահել։

16. Արտաքրոցներն ամառն արոտատեղով անպայման ապահովված պետք է լինեն։ Յուրաքանչյուր ֆերմա ցուլերն արածեցնելու համար հատուկ արոտատեղ պետք է ունենա, վորը պետք է լավ արոտ ունենա և ֆերմային մոտիկ լինի։

17. Ցուլերի համար առանձնացրած արոտատեղը պետք է քարերից, թփուտներից, ծառերի բներից և թփերից (քոլերից) մաքրված լինի։

18. Ցուլերին պետք է արածեցնել նորոգած կամ ցանկապատած հողակտորի վրա։ Ցուլերի կապի (հորուկի) համար կարելի է ոգտագործել բարակ շղթա կամ ամուր թոկ, վորը գեռանին ենք ամրացնում այդ նպատակի հա-

մար ամուր փայտից կամ յերկաթից պատրաստած հատակցով։

19. Ցուլերին կապած արածեցնելիս օրական 2—3 անգամ, նայած արոտի վորակին, արածելու տեղը պետք է փոխել։

20. Հիվանդանալուց և մարսողության օրգանների խանգարումից խուսափելու համար, մսուրային կերակրմանը պետք է անցնել աստիճանաբար։

21. Արածելու առաջին 5—10 օրը ցուլերին պետք է վորոշ չափով չոր խոտ տալ։

22. Ամառը ցուլերին արոտից վերադարձնելիս, զուգավորման աշխատանքից հետո, ցերեկը և յերեկոյան պետք է թարմ, նոր հնձած կանաչ խոտ և լրացուցիչ խտացրած կեր տալ։

23. Խիստ շոգ օրերին ցուլերին օրական յերկու անգամ արոտի պետք է հանել՝ մեկ առավոտյան և մեկ էլ յերեկոյան կողմը, յերբ շոգը մեղմանում է։

4. ՑՈՒԼԵՐԻ ԽՆԱՄՔԸ ՅԵՎ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

1. Ցուլերին պետք է պահել կովերի հետ ընդհանուր գոմում, սակայն հատկապես նրանց համար հարմարեցրած և պատրաստած տավրատեղերում։ Տավրատեղի յերկարությունը պետք է համապատասխանի ցուլի յերկարությանը. միջին հաշվով տավրատեղը պետք է 1,8—2 մետր յերկարություն և 1,25—1,5 մետր լայնություն ունենա։

2. Ցուլանոցը չոր, մաքուր և լուսավոր պետք է լինի։ Վոչ մի դեպքում չի կարելի ցուլերին խոնավ, մութ և կեղտոտ շենքում պահել։

3. Ցուլանոցը պետք է մսուր և տավարակապ ունենա։ Ցուլի գլխավերևը պետք է փոքր տախտակ ունենա, վորի վրա գրված լինի ցուլի անունը, համարը, ծնվելու ժամանակը, կենդանի քաշը և ծագումը (մոր և հոր մոր կաթնատվությունը, յուղի տոկոսը կաթի մեջ)։

4. Ցուլերին ամեն օր խոզանակով պետք է մաքրել, իսկ աղտոտած տեղերը ջրով լվանալ։

Ցուլ մաքրելու իրերը (խոզանակ, քերոց, լաթ) պետք է ամրացված լինեն յուրաքանչյուր ցուլին առանձին, քանի վոր այդ իրերը շատ հեշտությամբ մեկ անասունից մյուսին են փոխանցում զանազան հիվանդություններ և միջատներ։

5. Վորպեսզի ցուլերը միմյանց չխփեն և չվիրավորեն, ինչպես նաև սպասարկող անձին չվնասեն, անպատճառ պետք է կտրել յեղջյուրների սուր ծայրերը վոչ ավելի 1,5—2 սմ յերկարությամբ։

6. Ցուլի կճղակները պետք է կտրել, նայած թե նրանք վորքան են յերկարել (տարին 2—3 անգամ)։ Բացի կտրելուց, անհրաժեշտ է պարբերաբար ստուգել կճղակների մաքրությունը և նրանց մաքրել գոմաղբից ու կեղտից։

7. Ե՛լ ավելի մաքրություն պահպանելու նպատակով, անհրաժեշտ է ժամանակ առ ժամանակ ցուլի պոչածայրի մազերը, պոչի ծայրից 8—10 սմ յերկարությամբ՝ խուզել։

8. Բացի պոչից, պետք է կտրել նաև ցուլի պորտի վրա յեղած մազերը, քանի վոր այդ մազերն ուժեղ կերպով կեղտոտվում են, կովի վրա բարձրանալիս խանգարում են և առանձնակի հիվանդություն են առաջ բերում։

9. Ցուլի հետ պետք է մեղմ վարվել, վճռական, սակայն վոչ կոպիտ։ Չպետք է նրան չարացնել և վոչ էլ գոռալ նրա վրա, չպետք է քացով խփել կամ փայտով հարվածել։ Հարատև, վճռական և վստահ վերաբերմունքով ցուլին պիտի սովորեցնես քեզ յենթարկվելու և լսելու։ Ամեն անգամ ցուլին մոտենալիս միշտ պետք է հիշել, վոր ցուլին վստահել չի կարելի։

10. Ցուլին հեշտ կառավարելու նպատակով, անհրաժեշտ է նրա քթին, մանավանդ չար ցուլերի, օղ հագցնել։

Քթի ողը հատուկ գործիքի՝ ֆլյոսի ունելիքի միջոցով հագցնում են ցուլի քթի միջնապատի փափուկ մսի մեջ, վորը կատարում է անանաբուժը, զոոտեխնիկը, կամ տեխնիկ անասնապահը։

11. Վորպեսզի կեր ուտելու միջոցին ողը ցուլին չխանգարի կամ չկպչի ուրիշ իրերի, հատուկ թոկով դեպի վեր թեքելով՝ ողը թոկով կապում են յեղջյուրների մեջտեղը — ցուլի ճակատին։

12. Ցուլի համար շատ կարևոր նշանակություն ունի ֆիզիկական աշխատանքը և զբոսանքը։ Ցուլին, բացի անձրևային, վատ յեղանակներից կամ ձմեռվա բուք որերից, ամեն որ պետք է զբոսանքի հանել։

13. Ձմեռը ցուլի զբոսանքի համար գոմին մոտիկ ցանկապատած զբոսավայր պետք է պատրաստել։

14. Ձմեռը ցուլերին զբոսանքի պետք է թողնել մաքրելու և կեսորին կերակրելու միջև ընկած ժամանակամիջոցում, այսինքն՝ ցերեկվա ժամի 10-ից մինչև 12-ը։

15. Զբոսանքը պետք է տրվի որը 2—4 ժամ, ցուրտ ու պարզկա որերին՝ 1—2 ժամ։

Զբոսանքի համար ցուլին ցանկապատած զբոսավայր տանելիս չպետք է կապել. ընդհակառակը, նրա շարժումներին լիակատար ազատություն պետք է տալ։

5. ՑՈՒԼԵՐԻ ՈԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

(Զուգավորման տեխնիկան)

1. Առաջին անգամ ցուլերին և յերինջներին զուգավորման պետք է թողնել հետևյալ հասակում.

ա) շվեյց և սիմենթալ ցեղի յերինջներին՝	16—18 ամս.	ցուլիկներին՝	15—18 ամս.
բ) կովկասյան տեղական ցեղի	» 18—22 »	»	18—24 »
գ) գոմեշներին	» 30—36 »	»	26—30 »

Ծանոթություն.—Յերինջներին զուգավորման թողնելիս, յուրաքանչյուր առանձին դեպքում, բացի հասակից, հաշվի պետք է առնել նաև նրա ընդհանուր զարգացումը։ Առաջին անգամ յերինջին զուգավորման պետք է թողնել այն ժամանակ, յերբ նրա կենդանի քաշը հասել է նորմալ կովի կենդանի քաշի 65—70%-ին (այսինքն՝ ²/₃ մասին)։

2. Յերիտասարդ ցուլերին զուգավորման թողնելիս նրանց պետք է նորմալ հասակ առած ցուլի բեռնվածության կիսի չափով կովեր տրամադրել։

3. Հատուկ ուշադրություն պիտի դարձնել կովերի ցուլի գալու ցանկության հայտաբերմանը։ Ցանկություն ունեցող կովի հայտաբերումը ֆերմայի աշխատողների, հատկապես կթող-տավարապահների և նախրապահների ուշադրությունը պետք է լինի։

Այն անձինք, վորոնք իր ժամանակին համապատասխան միջոցներ ձեռք չեն առնում ցանկություն ունեցող կովերին ցուլով ծածկելու, նրանք, վորպես նախրի վերարտադրման խանգարողներ, խիստ պատասխանատվության պետք է կանչվեն։

4. Կովերի ցուլի գալու ցանկությունը սովորաբար ծնելուց 16—28 որից հետո յե հանդես գալիս։ Յեթե առաջին ցանկության միջոցին կովը չի ծածկվել կամ բեղմնավորվել, այդ դեպքում նրա ցանկությունը կրկին անգամ հանդես է գալիս 16—28 որից հետո։

5. Ամառ ժամանակ, յերբ կովերն որվա մեծ մասն ազատ են ու արոտատեղում, նրանց ցուլի գալու ցանկությունն ավելի ուժեղ է արտահայտվում քան ձմեռը, յերբ նրանք գոմում կապված են լինում։

6. Կովի ցուլի գալու ցանկության առաջին նշանը նրա անհանգիստ լինելն է։ Այդպիսի կովը, յեթե նա մսուրային շրջանումն է և գոմում կապած, հաճախ պոչը պատում, բառաչում է, կողքի կովերին լիզում է, մեջքը կորացնում և պոչի հիմքը վեր է բարձրացնում։

7. Յերբ ցուլի գալու ցանկությունն արոտային շրջա-

նումն է, այդպիսի կովը դադարում է արածելուց, մյուս կովերի շուրջը պտույտ է գալիս, ցատկում է նրանց վրա, կամ մյուս կովերն են նրա վրա ցատկում, իսկ նա հանգիստ կանգնում է այդ ժամանակ։

8. Արտաքին սեռական որդանները ցանկություն ունենալու միջոցին մի փոքր ուռչում են և կարմրում (շատ հաճախ լորձունք է ծորում), հեշտոցի լորձաթաղանթը նույնպես վորոշ չափով կարմրում է։

9. Կովերը պետք է ծածկվեն առաջին ցանկության կամ յերկրորդի միջոցին, համենայն դեպս՝ վոչ ուշ յերրորդից։ Ցանկալի է, վոր զուգավորումը կատարվի ցանկության ժամանակամիջոցի կեսին, վորը նրանց մոտ 6-ից մինչև 36 ժամ է տևում։

10. Ցերը կովերը մանր են, իսկ ցուլերը խոշոր և ծանր, վորպեսզի ցուլի ծածկելու միջոցին կովերը չվնասվեն, պետք է հատուկ զուգավորման դազգյահներ պատրաստել (տես հավելված № 3).

11. Զուգավորումը, վորպես որենք, պետք է ձեռնաքաշ լինի։ Սակայն այն նախիրներում, ուր տեղական պայմաններից յելնելով ձեռնաքաշ զուգավորում անցկացնելը կապված է մեծ դժվարությունների հետ (անտառային և լեռնային արոտներ ունենալը, վորոնք դժվարացնում են ժամանակին կովի ցուլի գալու ցանկությունը հայտաբերելը և ժամանակին եկ զուգակայան հասցնելը), թույլ է տրվում ազատ զուգավորում կիրառել։ Այս դեպքում մեկ ցուլին բռնվածություն պիտի տալ 30—35 կով և յերիկն։

12. Ազատ զուգավորում կիրառելու դեպքում, ամբողջ արոտային շրջանի տևողության ընթացքում, շարքը մեկ որ ցուլին պետք է հանգիստ տալ, քանի վոր ազատ զուգավորման միջոցին, չափից դուրս շատ ցատկումների հետևանքով, ցուլը հյուծվում է։ Վոչ մի դեպքում չի թույլատրվում հանգիստ տալու ժամանակ նախքում յեղած

բոլոր ցուլերը մի անգամից նախրից հանել։ պետք է հերթով, որը մեկ ցուլի հանգիստ տալ։

13. Արհեստական սերմնավորում թույլատրվում է անցկացնել բացառապես այն ֆերմաներում, վորոնք ավելի կազմակերպված են և այդ անցկացնելու համար նախապատրաստված են, ունեն կայանի կահավորում և սերմնավորման այդ ձևը յուրացրած կադրեր։

14. Ֆերմաներում արհեստական սերմնավորման կիրառումը թույլատրվում է բացառապես հազային վարչությունների թույլտվությամբ (կայանների կազմակերպման կանոնները և սերմնավորման տեխնիկան ցույց են տրված ՀՃԿ-ի կողմից հաստատված՝ կոլտնտեսություններում և խորհրդտնտեսություններում խոշոր յեղջերավոր անասունների արհեստական սերմնավորման մասին՝ յեղած հրահանգի մեջ)։

15. Անհրաժեշտ է, նախքան զուգավորումը, ցուլի յեկող կովի հետին մասը, պոչի հիմքը և արտաքին սեռական որդանները գոլ ջրով լվանալ։

16. Ցուլին կովի մոտ են թողնում թոկից բռնած։

17. Սաերջության դեմ պայքարելու նպատակով, միևնույն ցանկության ժամանակամիջոցում կովին ցուլով պիտի ծածկել 2-րդ անգամ, առաջին զուգավորումից 10—18 ժամ հետո։

Լարված աշխատանքի դեպքում, յուրաքանչյուր 5—6 որից հետո, ցուլին պետք է մեկ որ հանգիստ տալ։

18. Ծածկելուց հետո կովին գոմը կամ ադալն են տանում, իսկ ցուլին, հանգիստ տալու նպատակով, մի քիչ ման են տալիս։

19. Ծածկված կովին 3 ամիս շարունակ պետք է հետամուտ լինել՝ պարզելու, թե նա բեղմնավորված է, թե վոչ։

20. Զուգավորման կամպանիան հիմնականում ավարտվելուց հետո մոտավորապես հոկտեմբեր ամսից թույլատրվում

վում է ձեռնարաշ ձևով ծածկված կովերի նախիրներում որոգայթներ թողնել մինչև մսուրային շրջանին անցնելը, այն հաշվով, որ նախրում 100 կովին մեկ ցուլ լինի։

Ճ. ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺԱԿԱՆ-ՊՐՈՖԻԼԱԿՏԻԿ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

1. «Կազմակերպել բոլոր արտադրողների զոոտեխնիկական-անասնաբուժական գննումը բրուցելյոզի և տուբերկուլյոզի նկատմամբ, ինչպես նաև ստուգել սերմի լավորակությունը։ Զուգավորման թույլատրել միայն այն արտադրողներին, որոնք ունեն պիտանի արյան վկայական հոսի վերարտադրության համար» (ՀԿ(բ)Կ Կենտկոմի բյուրոյի որոշումից)։

2. Այն ցուլերը, որոնք պիտի աշխատեն արհեստական սերմնավորման պունկտերում, 1,5—2 ամիս առաջ պետք է ընտրվեն, ստուգվեն և առանձին խնամքի տակ պիտի տնվեն։

3. Յուրաքանչյուր կով, նախ քան ծածկվելը, պետք է զոոպերսոնալի կողմից նայվի, որից հետո միայն թույլատրվում է ծածկվելու։

Այն դեպքում, երբ հիվանդության կասկածներ կան կամ կովի սեռական օրգանների վրա հիվանդության երևույթներ են նկատվում, չի թույլատրվում այդպիսի կովին ծածկվելու թողնել. նրան պետք է անմիջապես զատել առողջ կովերից և այդ մասին հաղորդել կոլտնտեսության վարչության՝ անասնաբուժ կամ անասնաբուժակ կանչելու համար։

4. Բոլոր արտադրող-ցուլերը զոովետսերսոնալի անմիջական հսկողության տակ պետք է գտնվեն և զուգավորման կամպանիայի ընթացքում, վոչ պակաս քան ամիսը մեկ անգամ, անասնաբուժական քննության յերթարկվեն։

5. Առանձին հիվանդությունների նկատմամբ վոչ բարենպաստ պայմաններ ունեցող տնտեսությունների համար զուգավորման կամպանիայի անցկացման և ցուլերի ոգտագործման հատկալ կարգն է սահմանվում։

56425-66

Ի. ԲՐՈՒՑԵԼՅՈԶԻ (ՎԱՐԱԿԻՉ ՎԻԺՈՒՄ) ՆԿԱՏՄԱՄԲ

ա) Այն արտադրողներին, վոր բացահայտ կերպով հիվանդ են բրուցելյոզով (վորոնք բրուցելյոզի կլինիկական նշաններ ունեն), չի թույլատրվում մասնակցել զուգավորման աշխատանքներին.

բ) այն արտադրողներին, վորոնց գննումը բրուցելյոզի համար դրական արդյունքներ է տվել (առանց կլինիկական նշանների), թույլատրվում է աշխատել միայն դրական արդյունքներ հայտաբերած կովերի խմբում.

գ) վիժած կովերին թույլ է տրվում զուգավորել վիժելուց հետո 2 ամիս վոչ շուտ և յերբ բոլորովին դադարել են սեռական օրգանների անցքերից յեղած արտաթորումները.

դ) կովերի յուրաքանչյուր առանձին խմբի համար առանձին արտադրող պետք է առանձնացնել։

Չի թույլատրվում, վորպեսզի մի ինքնուն ցուլը և՛ առողջ, և՛ հիվանդ կովերին ապատարկի։

II. ԹՈՔԱԽՏԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ

Այն կովերը, վորոնց գննումը թոքախտի համար դրական արդյունք է տվել, վորոնց մոտ ակտիվ թոքախտի կլինիկական նշանները բացակայում են, պետք է չեզոքացված խմբով առանձին պահվեն և նրանց համար առանձին ցուլ պետք է հատկացվի։

7. ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ ՅԵՎ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Զուգավորման աշխատանքների ստուգման և նրա ընթացքին հետևելու համար անհրաժեշտ է զուգավորման մանրակրկիտ հաշվառում կատարել։ Զուգավորման հաշվառում (դրանցումը) պետք է կատարվի զուգավորման մատյանում հենց զուգավորման օրը (տես հավելված № 4),

ՊԵՏԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Гос. Библиотека
ՀՍՍՌ-Арм.ССР

վարպետին պետք է ունենալ յուրաքանչյուր կոլտնտեսությունում և գյուղխորհրդում։

2. Կոլտնտեսությունների նախրի և զուգավորման հաշվառումը բրիգադիրն է տանում, իսկ կոլտնտեսականներինն ու մենատնտեսներինը՝ անասունների զուգավորում ղեկավարող անձը՝ պունկտի վարիչը կամ ցուլապահը, վոր պարտավոր է յուրաքանչյուր տասնորյակում բոլոր ծածկված անասունների մասին գյուղխորհրդին տեղեկություն ներկայացնել։

Այն նախիրներում, ուր արոտային շրջանում ազատ զուգավորում է կիրառվում, զուգավորման հաշվառումը նախրապահն է տանում։ Նախրապահը պարտավոր է որվա վերջին որվա ընթացքում ծածկված անասունների մասին ղեկուցել, և՛ կոլտնտեսականների, և՛ մենատնտեսների անասունների հոտի համար, յուրաքանչյուր տասնորյակում, գյուղխորհրդին. ծածկված անասունների մասին տեղեկություն ներկայացնել։

3. Տոհմային ֆերմաներում ցուլերի զուգավորելը պետք է գրանցվի նաև ցուլի գործարանային քարտում՝ անձնագրում։

4. Գյուղխորհուրդը պարտավոր է յուրաքանչյուր տասնորյակում (ամսի 2-ին, 12-ին և 22-ին), գ/խ. հաշվետվության № 13 ձևով, հաշվետվություն ներկայացնել շրջհողբաժնին։

ՀՂԻՈՒԹՅԱՆ ՈՐԱՅՈՒՅՑ

Հավելված № 1

Բեղմնավորման որը	Ծնի որը	Բեղմնավորման որը	Ծնի որը	Բեղմնավորման որը	Ծնի որը	Բեղմնավորման որը	Ծնի որը
Հունվար	Հոկտեմբեր	Փետրվար	Նոյեմբեր	Մարտ	Դեկտեմբեր	Ապրիլ	Հունվար
1	7	1	7	1	5	1	5
5	11	5	11	5	9	5	9
10	16	10	16	10	14	10	14
15	21	15	21	15	19	15	19
20	26	20	26	20	24	20	24
25	31	25	1 դեկտեմ.	25	29	25	29

Մայիս	Փետրվար	Հունիս	Մարտ	Հուլիս	Ապրիլ	Ոգոստոս	Մայիս
1	4	1	7	1	6	1	7
5	8	5	11	5	10	5	11
10	14	10	16	10	15	10	16
15	18	15	21	15	20	15	21
20	23	20	26	20	25	20	26
25	28	25	31	25	30	25	31

Սեպտեմբեր	Հունիս	Հոկտեմբեր	Հուլիս	Նոյեմբեր	Ոգոստոս	Դեկտեմբեր	Սեպտեմ.
1	7	1	7	1	7	1	6
5	11	5	11	5	11	5	10
10	16	10	16	10	16	10	15
15	21	15	21	15	21	15	20
20	26	20	26	20	26	20	25
25	1 հուլիսի	25	31	25	31	25	30

Տախտակ՝ կաթնատվության շրջանի (լակտացիայի) 300 որվա ընթացքում մոտավոր կաթնատվության վորոշման համար՝ ըստ կաթնատվության տասնորյա ստուգման ժամանակամիջոցի միջին որական կթի.

Կաթնատվության շրջանի ամիսը					Կաթնատվությունը 300 որվա համար
1	2	3	4	5	
Որական կթիը, ըստ լակտացիայի ամիսների					
4,0	3,7	3,5	3,1	2,8	720
4,5	4,2	3,9	3,5	3,2	820
5,0	4,7	4,3	3,9	3,5	930
5,5	5,1	4,8	4,4	2,9	1040
6,0	5,6	5,2	4,7	4,3	1150
6,5	6,0	5,7	5,2	4,7	1250
7,0	6,5	6,1	5,6	5,1	1370
7,5	7,0	6,5	5,9	5,4	1480
8,0	7,5	7,0	6,4	5,8	1600
8,5	7,9	7,4	6,8	6,2	1710
9,0	8,4	7,8	7,2	6,6	1820
9,5	8,8	8,3	7,6	6,9	1930
10,0	9,3	8,7	8,0	7,3	2040
10,5	9,8	9,1	8,4	7,7	2150
11,0	10,2	9,6	8,8	8,1	2260
11,5	10,7	10,0	9,2	8,5	2370
12,0	11,2	10,4	9,6	8,9	2480
12,5	11,7	10,9	10,0	9,2	2590
13,0	12,1	11,3	10,4	9,5	2700
13,5	12,6	11,7	10,8	9,9	2810
14,0	13,0	12,2	11,2	10,3	2920
14,5	13,5	12,6	11,6	10,7	3030
15,0	14,0	13,1	12,1	11,1	3150
15,5	14,4	13,5	12,5	11,4	3260
16,0	14,9	13,9	12,9	11,8	3370
17,0	15,8	14,8	13,7	12,6	3580
18,0	16,7	15,7	14,5	13,3	3810
19,0	17,7	16,5	15,3	14,1	4080
20,0	18,6	17,4	16,1	14,8	4250

Տախտակ՝ կաթնատվության շրջանի 300 որվա ընթացքում կաթի յուղալիության մոտավոր %-ի վորոշման համար՝ ըստ կաթնատվության տասնորյա ստուգման ժամանակամիջոցի, յուղալիության միջին %-ի.

Կաթնատվության շրջանի ամիսը					Յուղալիության միջին %-ը կաթնատվության շրջանի 300 որվա ընթացքում
1	2	3	4	5	
3,3	3,3	3,3	3,4	3,5	3,5
3,4	3,4	3,4	3,5	3,6	3,6
3,5	3,4	3,5	3,6	3,7	3,7
3,6	3,5	3,6	3,7	3,8	3,8
3,7	3,6	3,7	3,8	3,9	3,9
3,8	3,7	3,8	3,8	4,0	4,0
3,9	3,8	3,9	3,9	4,1	4,1
4,0	3,9	4,0	4,0	4,2	4,2
4,1	4,0	4,1	4,1	4,3	4,3
4,2	4,1	4,2	4,2	4,4	4,4
4,3	4,2	4,2	4,3	4,5	4,5
4,3	4,2	4,3	4,4	4,6	4,6
4,4	4,3	4,4	4,5	4,7	4,7
4,5	4,4	4,5	4,6	4,8	4,8
4,6	4,5	4,6	4,7	4,9	4,9
4,7	4,6	4,7	4,8	5,0	5,0

Տեխ խմբագիր՝ Հ. Մուրադյան Սրբագրիչ՝ Գար. Հակոբյան

Գլավլիտի լիազոր—1150 հրատ. 404, պատվեր 203, տիրաժ 2000
Հանձնվել է արտադրության 1937 թ. փետրվարի 20-ին
Ստորագրված է տպագրելու 1937 թ. մարտի 11-ին

Գլուխբատի տպարան, Ծիրանո, Նալբանդյան 11

Ձևի պատրաստման վերաբերյալ կանոնների

| | | |

«Ազգային գրադարան»
NL0301129

155

21.317

арь

1
2

Наркомзем Арм. ССР—животноводческое управление

ИНСТРУКЦИЯ

Об организации и проведении случной компании крупного рогатого скота

Армгосельхозгиз, 1937, Ереван